

Goran Stefanovski

EUROPERETTA

Antologie și postfață de Ioana Ieronim

Traducere de Ioana Ieronim și Filip Ristovski

Tracus Arte

2016

Notă asupra ediției

Cuprins

<i>Notă asupra ediției</i>	7
DRAMATURGIE	9
Fundul dublu	11
Gaura neagră	49
Černodrinski se întoarce acasă	85
Bacchanalia	137
EX-YU	185
Hotel Europa	197
Un om ca oricare	239
Demonul din Debarmaalo	267
ESEURI	313
Despre povești	315
Monologul lui Zoran	317
Cearta dintre mine și Kafka	321
A mânca vs. a găti	327
Puterea șoaptelor	328
Povești din Estul Sălbatic	329
<i>Postfață</i> de Ioana Ieronim	340

Ioana IERONIM

DRAMATURGIE

Pasiune teatrală în trei mișcări și coda

Câteva note despre ce se găsește sub Fundul dublu

1. O veche poveste chineză, într-o noapte, Împăratul Chinei a apărut la poartă unui țaran. Fără nicio explicație, l-a poruncit țaranului să-l ducă la spate. Țăranul și-a lăsat casa și familia, l-a luat pe împărat în spălare și a plecat. După multe ore de drum, l-a lăsat pe împărat într-o murg ti. Împăratul l-a răspuns că îl va spuna el când vor ajunge și că nu mai vrea să audă nicio întrebare. Așa l-a lăsat țăranul pe împărat zile întregi, săptămâni și luni. Și a trecut o lungă vreme până să-l găsească împăratul murind de foame.

Fundul dublu

Pasiune teatrală în trei mișcări și coda

2. *Fundul dublu* este un proiect de teatru care explorează, prin intermediul teatrului, relația dintre om și lume. Teatru este o formă de artă care are la bază o anumită concepție despre lume și om. (Birocrația, desigur, nu e doar o formă de organizare socială, ci și psihologic. Țăranul chinez poate că se purta chiar pe sine în spate.)

NOTA de joasă înțeles:

3. Omul la sfârșitul secolului XX duce în spate pe lumea enormă a unei lumi moarte, apocaliptice. Faptul că asta sună a frază uzată și patetică ne spune doar că el s-a obișnuit cu lumea aceasta și o acceptă ca pe un fapt de la sine înțeles. O lume pierdută de constrângeri arthouse și apocaliptice, pe care omul nu încercă să o răstoarne în nici feluri, prin artă, prin nebunie și/sau revoluție.

4. *Fundul dublu* este un proiect la adresa mentalității birocratice, „mai ales de proveniență culturală”. (Micii filidni literari de aici sunt folosiți doar ca o analogie și nu se jura finală a crucii. Ei au o merită.)

5. Piesa își conține autocritica. Toate întrebările sunt conștiente de răspunsul lor. Fiecare nivel este conștient de partea sa dublu.

6. *Fundul dublu* este vizat unui actor care încearcă să se lepede de teatrul mort de pe umerii săi.

PERSONAJELE:

IACOB, 30
DL BOGU, 60
CRISTINA, 25
DNA BOGU, 55
NOVEY, 30

NOTĂ: Se joacă fără pauză.

Câteva note despre ce se găsește sub Fundul dublu

1. O veche poveste chineză: într-o noapte, Împăratul Chinei a apărut la poarta unui țăran. Fără nicio explicație, i-a poruncit țăranului să-l ducă în spate. Țăranul și-a lăsat casa și familia, l-a luat pe Împărat în spinare și a plecat. După multe ore de drum, l-a întrebat pe Împărat încotro merg ei. Împăratul i-a răspuns că îi va spune el când vor ajunge și că nu mai vrea să audă nicio întrebare. Așa l-a cărat țăranul pe Împărat zile întregi, săptămâni și luni. Și a trecut o lungă vreme până să-și dea țăranul seama că Împăratul murise demult.

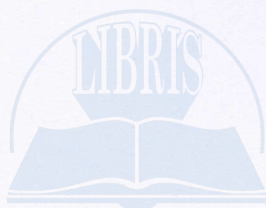
2. Noi ne purtăm împărații morți în spate. Visăm să scăpăm de ei și nu îndrăznim. În limbajul psihologiei, împăratul este thanatos, frustrarea. În limbajul politicii, împăratul este fascismul, birocrăția. (Birocrăția, desigur, nu e doar un fenomen socio-istoric, ci și psihologic. Țăranul chinez poate că se purta chiar pe sine în spate.)

3. Omul la sfârșitul secolului XX duce în spate greutatea enormă a unei lumi moarte, apocaliptice. Faptul că asta sună a frază uzată și patetică ne spune doar că el s-a obișnuit cu lumea aceasta și o acceptă ca pe un fapt de la sine înțeles. O lume pietrificată de constrângeri impuse și autoimpuse, pe care omul *viu* încearcă să o răstoarne în trei feluri: prin artă, prin nebunie și/sau revoluție.

4. *Fundul dublu* este un protest la adresa mentalității birocratice, „mai ales de proveniență culturală”. (Micii filistini literari de aici sunt folosiți doar ca o analogie și nu ca țintă finală a criticii. Ei nu o merită.)

5. Piesa își conține autocritica. Toate întrebările sunt conștiente de răspunsul lor. Fiecare nivel este conștient de peretele său dublu.

6. *Fundul dublu* este visul unui actor care încearcă să se lepede de teatrul mort de pe umerii săi.

PRIMA MIȘCARE (Arta)

Viitorul nu prea îndepărtat, să spunem 1999. Un adăpost subteran din beton. O ușă grea de metal, cu lacăt. Tavanul jos are o gaură rotundă, acoperită cu metal. Lumină slabă de neon. Atmosferă sufocantă. Trei paturi. Valize pline cu haine și aparate casnice DL și DNA BOGU stau în poziție șezând în pat și privesc fix înaintea ochilor. CRISTINA zace într-un colț al adăpostului, cu fața întoarsă la perete. Pauză.

BOGU: Dormi?

DNA BOGU: Nu știu. (Pauză, BOGU scoate o pastilă. I-o dă DNEI

BOGU, care ia pastila și o înghite. Pauză) Azi e joi?

BOGU: Vineri.

DNA BOGU: Cum zboară timpul. M-am obișnuit. (Pauză) Ce vreme o fi?

BOGU: E dimineață.

DNA BOGU: Bună dimineață. (Pauză) Bună dimineață, Cristina.

(Pauză) Cristina? (Pauză) S-a-ndopat toată noaptea cu pastile.

BOGU: Nu e bine să iei mai mult decât scrie la rețetă. Că altfel, în loc să te salveze, te omoară. Moderație în toate lucrurile. Și stăpânire de sine. Aceasta e esența înțelepciunii. Cine-a zis că e voie să dormi pe jos?

DNA BOGU: De luni de zile n-a mai deschis ochii. (Pauză) Așa se ascunde ea. (CRISTINEI) Nu-i permis să te ascunzi în ascunzătoare! (Pauză) Ar trebui să dea cu spray pe grătarul de la ventilator. Am văzut un gândac cât toate zilele.

BOGU: Ar trebui să-ți pară bine că ești într-un adăpost ministerial. Dumnezeu știe cum o fi prin alte locuri. (Pauză.)

DNA BOGU: Să ne sculăm?

BOGU: Pentru ce?

DNA BOGU: Ca să ne spălăm pe dinți.

BOGU: Europa a murit.

DNA BOGU: Și?

BOGU: Așa că ni se pot strica și dinții. (*Bătăi în ușă*) Cine e?

IACOB: Iacob.

BOGU: Iacob și mai cum?

IACOB: Artistul.

BOGU: Ce artist?

IACOB: Total.

BOGU: Nu te cunosc.

IACOB: Păi atunci, să facem cunoștință! (BOGU *deschide ușă.*

IACOB stă în ușă. Este îmbrăcat în culori vii. Ochelari de soare.

Un saxofon atârnat de gât) Bună seara.

BOGU: E dimineață.

IACOB: Ah, da? (*Intră*) Va să zică tu ești dl Bogu, literat și Ministrul Culturii. De când doream eu să-l văd pe cel care răspunde de mine! Eu ți-am citit cărțile. La școală, erau lectură obligatorie. Scriai despre libertate. De-aia mă și interesează cum mai vezi astăzi viața. Ce mai scrii. Greu te-am mai găsit. Pic cu pic, până n-a rămas nimic. Și să mă mai și ascund de toate gărzile.

BOGU: Avem o lege contra deplasării pe coridoare.

IACOB: Oh, eu și cu legea nu ne prea luăm în serios.

DNA BOGU: Ai ochii roșii. N-ai mai pus un pieptăn în păr de luni de zile. Ai unghiile ca niște gheare de vultur. Ce-i cu tine?

IACOB: Încerc să fac față așa cum sunt. Ești doamna dumnealui, nu? Casnică, așa e? Toate soțiile miniștrilor culturii stau acasă. Ea e fiica?

DNA BOGU: Da, Cristina. Balerină.

IACOB: Ține ochii închiși. Depresie. Produsul logic al unei asemenea combinații parentale.

BOGU: Ești agitat, tinere. Legea te obligă să iei tranchilizante.

IACOB: Nu iau. Doresc să știu cât de liniștit sunt.

BOGU: În ce domeniu lucrezi?

IACOB: Mă pregăteam să devin student. (*Pauză*) Istoria artei. (*Pauză*) Și psihologie. (*Pauză*) Și științe politice. (*Pauză*) Și dramaturgie.

BOGU: Ce ai terminat?

IACOB: Ce poți termina? Doar viața.

BOGU: Mai e una ca tine pe-aici, Cristina. Suflet de artist. Genul ăsta al vostru de om, care n-a fost treaz niciodată. V-ați futut pe unde-ați apucat și cu cine s-a lăsat. N-ați respectat lumea normală nici cât o bășină. Trebuia să vă punem noi în frigare la

Despre povești

Oamenii s-au născut cu instinctul supraviețuirii. Pentru a supraviețui, pacienții își plătesc prețul. Pentru a supraviețui, oamenii își tes poveștile – povești despre cine sunt ei, ce sunt, de unde vin, încotro se îndreaptă. Pentru noi nu există nimic mai important decât aceste povești. Ele sunt esența vieții noastre, coloana vertebrală a identității.

Identitatea e o poveste despre cine suntem și ce dorim. Pentru a supraviețui în această lume aspră, poveștile pe care le spunem trebuie să fie autentice, intenționate pe o înțelegere profundă. O poveste încorectă ne poate induce în eroare, ne poate împinge într-o fundătură și chiar în moarte. Dar fiindcă peisajul din jurul nostru se află într-o continuă schimbare, poveștile noastre trebuie să se schimbe, să evolueze. Povestea e o hartă. Dacă ea nu corespunde realității, ea devine o junglă.

ESEURI

Avenă, încă din primă copilărie, o foame de povești. Prin povești cercetăm viața, ne pregătim pentru ea. Învățăm despre contraste, contradicții, conflicte – învățăm drama vieții noastre: Scufița Roșie împotriva lupului, binele împotriva răului, iubirea împotriva urii, adevărul împotriva minciunii, „ceea ce este” împotriva a „ceea ce pare”, Hamlet vs. Elsinore.

Avenă o nevoie profund înădâncată să ne înțelegem propria poveste, să ne vedem chipul reflectat, să ne reconstruim fapți, să prindem curaj. Simțim nevoia să comparăm povestea noastră cu alte povești, să examinăm unde sunt ele identice, similare sau complet diferite. Tânjim după un stăpân al poveștilor care să ne citească nimele, să dea mâștile jos, să facă legătura dintre cauze și consecințe, să ne jalonare calea.

Uneori povestea e un strigăt acuticulat, altcând o melodie armonioasă; uneori este o radiografie întunecată și opacă, altcând e voloză și plină de culoare ca un basm, poate fi comică ori cumplică – sau avândouă în același timp. Un lucru este clar: o cultură nu poate supraviețui fără a avea o poveste puternică și adevărată. Cultura noastră ESTE această poveste puternică și adevărată.

Teatrul reprezintă un atelier robust, un motor al nașterii. În teatru povestea nu se SPUNE, ci se ARATĂ. Ea se întâmplă aici

Despre povești

Oamenii s-au născut cu instinctul supraviețuirii. Pentru a supraviețui, păienjenii își țes plasa. Pentru a supraviețui, oamenii își țes poveștile – povești despre cine sunt ei, ce sunt, de unde vin, încotro se îndreaptă. Pentru noi nu există nimic mai important decât aceste povești. Ele sunt esența vieții noastre, coloana vertebrală a identității.

Identitatea e o poveste despre cine suntem și ce dorim. Pentru a supraviețui în această lume aspră, poveștile pe care le spunem trebuie să fie autentice, întemeiate pe o intuiție profundă. O poveste incorectă ne poate induce în eroare, ne poate împinge într-o fundătură și chiar în moarte. Dat fiind că peisajul din jurul nostru se află într-o continuă schimbare, poveștile se cer permanent reajustate. Povestea e o hartă. Dacă ea nu corespunde terenului, ne vom rătăci, ca într-o junglă.

Avem, încă din prima copilărie, o foame de poveste. Prin povești cercetăm viața, ne pregătim pentru ea. Învățăm despre contraste, contradicții, conflicte – învățăm drama vieții noastre: Scufița Roșie împotriva lupului, binele împotriva răului, iubirea împotriva urii, adevărul împotriva minciunii, „ceea ce este” împotriva a „ceea ce pare”, Hamlet vs. Elsinore.

Avem o nevoie profund înrădăcinată să ne înțelegem propria poveste, să ne vedem chipul reflectat, să ne recunoaștem fața, să prindem curaj. Simțim nevoia să comparăm povestea noastră cu alte povești, să examinăm unde sunt ele identice, similare sau complet diferite. Tânjim după un stăpân al poveștilor care să ne citească runele, să dea măștile jos, să facă legătura dintre cauze și consecințe, să ne jaloneze calea.

Uneori povestea e un strigăt nearticulat, alteori o melodie armonioasă; uneori este o radiografie întunecată și opacă, alteori e voioasă și plină de culoare ca un basm, poate fi comică ori cumplită – sau amândouă în același timp. Un lucru este clar: o cultură nu poate supraviețui fără a avea o poveste puternică și adevărată. Cultura însăși ESTE această poveste puternică și adevărată.

Teatrul reprezintă un atelier robust, un motor al narațiunii. În teatru povestea nu se SPUNE, ci se ARATĂ. Ea se întâmplă aici

și acum, în fața noastră – în cuprinderea noastră. Teatrul este un câmp de luptă în care ascuțim armele poveștii, îi țesem tapiseria, ne manifestăm conștiința și conștiinciozitatea, cumpănim perspectiva acțiunii, studiem viața.

2004

Identitatea e o poveste despre cine suntem și ce dorim. Pentru a supraviețui în această lume aspră, poveștile pe care le spunem trebuie să fie autentice, întărite pe o intuiție profundă. O poveste încorectă ne poate induce în eroare, ne poate împinge într-o fundătură și chiar în moarte. Dar fiindcă peșagul din jurul nostru se află într-o continuă schimbare, poveștile se cer permanent reînnoite. Povestea e o bară. Dacă ea nu corespunde terenului, ne vom răstăci, ca într-o junglă.

Avem, încă din prima copilărie, o formă de poveste. Prin povestea cercetării vieții, ne pregătim pentru ea. Învățăm despre contrast, contradicție, conflict – învățăm drama vieții noastre: școala, Religia împotriva iubirii, binde împotriva răului, iubirea împotriva urii, rădăcinii împotriva minciunii. „Ceea ce este” împotriva a „ceea ce pare”, Hamlet vs. Elsinore.

Avem o nevoie profund înăscută să ne înțelegem propria poveste, să ne vedem chipul reflectat, să ne recunoaștem în ea, să prindem curaj. Simțim nevoia să comparăm povestea noastră cu alte povești, să examinăm unde sunt ele identice, similare sau complete diferite. Trăim după un năpân al poveștilor care să ne ceară atenție, să deranjeze joasă, să facă legătura dintre cauze și consecințe, să ne jaloneze calea.

Unor povestea e un strigăt nearticulat, altor o melodie armonioasă, unor este o radiografie înăncăsată și opacă, altor e voioasă și plină de culoare ca un poem, poate fi comică ori cumpănită – sau amândouă în același timp. Un lucru este clar: o cultură nu poate supraviețui fără a avea o poveste puternică și adevărată. Într-o ESTE această poveste puternică și adevărată.

Teatrul reprezintă un astfel de lucru, un motor al națiunii. În acest domeniu nu se SPUNE, ci se ARĂTĂ. Ea se înalță și